

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Q. 103. Quid addendum sit ccirca impedimentum impotentiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

fuis prolibus, Communionem in Paschate, Viaticum, extremam Unctionem, etiam tenebuntur pro Matrimonio comparere coram illo, quia ille censetur esse proprius eorum Parochus, cui facto ipso sic se subjecerunt.

783. §. 5. Si convertatur uxor acatholici, & maritus ejus recuset renovare consensum coram Parocho catholico, minans, se aliàs velle hunc vel ipsam tradere Prætori; item si alteruter conjux recuset consensum renovare coram Parocho catholico, & interim per Judicem cogantur sub pœna carceris convivere: item si aliquis post sponsalia aut post deflorationem cogatur ducere aliquam, nec tamen ipsa velit comparere coram Parocho catholico, adfitque, v. g. periculum, ne capiatur Parochus catholicus, si compareat, in his casibus non est opus, ut assistat Parochus catholicus, quia non est tutus ad eum accessus, *Verj. supra.*

784. Q. 103. *Quid addendum sit circa impedimentum impotentie: R.* De hoc plurima habet *Sanch.* l. 7. à d. 92. ad 114. & *Zacchias*, l. 3. tit. 1. toto, ubi q. 1. agit generatim de causis impotentie tam coeundi, quam generandi. Q. 2. De impotentia ex defectu ætatis. Q. 3. De impotentia ex defectu naturali. Q. 5. De frigidis & maleficiatis. Multa etiam habet *Sperell.* decis. 141. ex quibus do aliqua:

785. §. 1. *Pontius* l. 7. à c. 56. & alii putarunt non obstante impotentia absolutâ, posse de Jure naturæ validè contrahi Matrimonium, non in ordine ad copulam carnalem, sed tantum ad conjunctionem animorum: si autem impotentia illa ignorata sit, volunt Jure ecclesiastico tantum dirimere, uti servitutem: & videntur favere &

Th. ac Canones aliqui apud *Aversam* q. 13. f. 1. ideoque sententiam illam satis probabilem esse dicit *Diana* p. 4. t. 4. R. 75. Sed oppositum videtur certum cum *Kugler* à n. 2022. 2047. & communissima, quia de essentia Matrimonii est traditio corporum aptorum ad copulam; item traditio juris ad copulam generationi de se aptam, secundum dicta n. 228. conjuges enim secundum Apostolum 1. ad *Corinth.* 7. v. 3. & 4. acquirunt dominium ad usum corporis alieni, in ordine ad generationem, quod dominium non stat cum impotentia physica ad copulam vel potentiam generandi. 2. Matrimonium vel consideratur secundum officium naturæ, & sic finis illius est generatio prolis: vel secundum remedium concupiscentiæ, & sic finis illius secundarius est copula carnalis de se apta generationi prolis; neutrum autem finem habere potest tale Matrimonium, ergo. 3. Si validè contraheretur Matrimonium præcisè ad conjunctionem animorum, ergo Pater & filia sic validè contrahent. Item potentes generare, validè sic contrahent, & consequenter postea fornicabuntur, si carnaliter coeant, quia non tradiderunt jus ad usum corporum, est autem inauditum conjuges fornicari coeundo. Quæ afferuntur ex *S. Th.* & Canonibus rectè explicat *Krimer* à n. 1315.

Obji. Corpus aptum copulæ vel generationi non est materia necessaria Matrimonii, nam manet Matrimonium, quamvis superveniat absoluta impotentia copulæ vel generationis, ergo. R. Non est materia necessaria Matrimonii in facto esse, c. in fieri, n. nam si Matrimonium sit contractum ad copulam carnalem, manet, quamvis desinat potentia ad copulam carnalem, & ta-

men si dum contrahitur ad copulam carnalem, ad hanc non esset potentia, secundum Pontium esset invalidum: & similiter absentia affinitatis inter personas contrahentes requiritur ad fieri Matrimonii, non tamen ad conservari, si enim alteruter coëat cum fratre; vel sorore conjugis, non ideo solvitur Matrimonium.

787. §. 2. Si impotentia antecedens sit perpetua & simpliciter evidens, Matrimonium solvitur absque experimento, quia ab initio est certò nullum: Si sit verisimiliter evidens, requiritur juramentum conjugum deponentium de veritate, quòd non possint coire, & pro singulis, septem manus propinquorum vel vicinorum deponentium de credulitate, quòd conjuges verum deponant, nec tum requiritur triennale experimentum. Si impotentia sit dubia, præter juramentum conjugum & septimæ manûs, requiritur triennale experimentum, Cap. *Laudabilem De frigid. & malef. Sanch.* aliique cum *Sperell.* à n. 3. Si tamen unus conjugum neget impotentiam, hic non indiget istis septem juramentis ex parte sua, sed tantum ex parte affirmantis necessaria sunt, *Im.* *Sanch. Krim.* n. 1303. Tempus autem experientia *Sanch. Gutt. Krim.* n. 1302. & alii dicunt computari à die tentatæ copulæ: *Hofst.* & alii plures cum *Sperell.* n. 59. à die Decreti per Judicem facti, nam requiri ad hoc decretum Judicis docet *Pignat. tom. 1. consult. 56.* habetque communior sententia, quòd quamvis Judex aliquando possit tempus coarctare, non tamen quando agitur de impotentia ex maleficio, quia *Cap. fin. De frigid. & malef.* statuitur veluti pro forma probatoria, hæc enim impotentia, cum de

de se possit esse temporalis, prius non censetur perpetua. Sed de his plura à n. 803.

§. 3. Quia inspectio fallax est & indecens, uti docet *S. Ambros.* Epist. 64. ad *Syagrium*, ac etiam fatetur *Sperell.* decis. 136. negans ideo inspiciendam esse Moriatem accusatam, hinc dicunt aliqui eam non requiri, nisi conjuges urgeant dissolutionem Matrimonii ante experimentum triennale, vel alteruter, aut etiam uterque ante aut etiam post experimentum triennale neget suam impotentiam: Attamen multi cum *Sperell.* decis. 141. à n. 11. contendunt absolutè utilem, & quandoque etiam esse ultra hos casus necessariam, ut *Judex* possit aliquid prudenter decernere, & huic vel illi concedere aut negare secundas nuptias, ideòque *Rota* saepe mandavit tales inspectiones fieri, eamque permiserunt Pontifices & multi *Canones* apud *Sperell.* à n. 46. qui n. 69. notat sufficere duas personas expertas & non suspectas.

§. 4. Quamvis 28. AA. quos referunt *Sanch.* 789. l. 7. d. 92. à n. 15. & *Carden.* in 1. crisi d. 11. n. 154. dicant eunuchos totales, id est, carentes utroque testiculo, validè contrahere Matrimonium, tamen post declarationem *Sixti V.* in *Constit.* 59. *Cum frequenter*, certum est tale Matrimonium non esse validum, quia quamvis coire possint & aliquem humorem fundere, attamen non verum semen generationi aptum: & malè supponunt aliqui apud *Aversam* l. 2. *Aristotelem* tenere oppositum. Quando autem in *Scriptura* eunuchi leguntur contraxisse Matrimonium, per eunuchum intelligitur *Minister Regis* alicujus, uti exponunt *Interpretes* cum *Sanch.* n. 17. *Spadones*, qui uno testiculo carent, sunt potentes,

rentes, potest enim unus testis suppeditare sufficiens semen. Thlibii autem seu Thlasii, quibus testiculi sunt contriti, possunt esse potentes, si testiculi non sint omnino ita attriti, quin possint perficere semen, *Boudervins* in *Ventilabro* p. 2. q. 13. Curatus ab hernia per sectionem, ita uterque etiam testiculus in inguine sit cum visceribus reconditus & insutus, capax est Matrimonii, uti iudicavit *Universitas Vallisoleana* cum Medicis & Canonistis, & cum aliis multis consentit *Kugler* à n. 2105. Hermophroditos contrahere posse secundum sexum prævalentem, habetur *L. Queritur*, ff. De statu hominum: si neuter sexus prævaleat, datur optio, si jure se permanere velle in eo sexu: valet tamen, si conjugem mortuo mutent. Plura de eunuchis, spadonibus, hermophroditis videri possunt apud *Zacchiam* q. 9.

790. §. 5. Illa impotentia censetur perpetua, ideoque dirimit, si Matrimonium antecedit, & tolli non possit sine vitæ periculo, sine miraculo, sine peccato, quod enim est illicitum, est impossibile: Hinc si constat impotentiam ante Matrimonium, vel ex causa naturali, vel per maleficium causatam, adhibitis diligentis tolli non posse, Matrimonium declarari debet ab initio fuisse irritum, secundum *Cap. fin. 33. q. 1.* & *Cap. fin. De frigid. & malef.* Idem est, si impotentia auferatur per miraculum, *Sperell.* n. 38. Item si auferatur ope dæmonis, vel per aliud maleficium, ideoque deberent tales conjuges primò contrahere: è contrà si auferatur per secretam artem peritissimi Medici, sit modo naturali, item si per exorcismos Ecclesiæ, sit modo ordinario; ideoque non censetur tolli per miraculum vel maleficium.

ficium, hinc declarandum est ab initio fuisse validum, uti habetur Cap. *Fraternitatis* De frigidis: Si auferatur licite rogando maleficium, ut removeat signa malefici, quibus causavit, *Sanch. l. 7. d. 94.* dicit Matrimonium ab initio valuisse, sed alii cum *Averf. f. 2.* contradicunt, quia quod pendet ex sola alterius voluntate, censetur impossibile respectu aliorum. Notant autem omnes communiter impotentiam tum censerī esse ex maleficio, si vir, qui incalescit ad alias mulieres, aut ad pollutionem in somno, frigescat ad suam sibi alioquin dilectam: similiter si mulier subito arctetur ad accessum viri sibi alioquin dilecti.

§. 6. Senes decrepiti secundum aliquos non possunt contrahere Matrimonium, eò quòd videantur in perpetuum pro futuro incapaces talis copulæ, quæ generationi fit apta, sed dicendum est cum *S. Th. in suppl. q. 58. a. 1. ad 3. Castrop. hic pu. 14. §. 2. Spor. n. 122. §. 2. Averf. f. 2. Krim. n. 1283. Kugl. à n. 2022.* & aliis esse capaces, si natura vel arte calere possint ad coitum, quia hoc ipso fieri possunt una caro, & ex eorundem copula generatio per se sequi potest. Quòd si natura ad talem coitum excitari non posset, putant *Abb. Laym. Sanch. Castrop. Krim. n. 1284.* contra multos alios, esse incapaces Matrimonii, unde meritò arguit *Nav.* quasdam mulieres, quæ cum ejusmodi senibus contrahentes divitias sibi potiùs desponsant, quàm personas. Quid de sterilibus sit dicendum, colligi potest ex dictis n. 316. & contrahere posse, rectè probat *Kugl. à n. 2036.*

§. 7. Si quis ex morbo ita langueat, ut in eo statu nequeat habere copulam, etiamsi de sanitate

tate recuperanda desperet, sitque morti proximus, est capax Matrimonii, quia talis impotentia non est ex genere & modo suo perpetua, *Avers.* l. 2. *Kugler* à n. 2029. Si tamen vis morbi ita destruxerit potentiam generandi in ægro, ut nullo medio ordinario reparari possit, quamvis æger convalesceret, esse Matrimonii incapacem dicunt *Cón. Laym. & Spor.* n. 122. §. 3. Et possunt plura de impotentia ex morbis videri apud *Zachiam* l. 3. t. 1. q. 4. Etiam capax est Matrimonii mulier, quæ non potest parere sine periculo vitæ vel suæ vel prolis, quia est capax copulæ de se ad generationem apta, *Kugler* à n. 2041.

793. §. 8. Si vir vas fœmineum penetrare non possit, quamvis in illius introitu semen effundat, cujus pars aliquando per accidens attrahatur à matrice & intromittatur, censeri debet impotentia, quia talis feminatio non sufficit per se, ut tales conjuges modo naturali censeantur fieri una caro, *Castrop.* d. 4. p. 14. §. 2. n. 1. *Krim.* n. 1271.

794. §. 9. Si mulier sit impotens retinere semen intra matricem, putarunt aliqui non valere Matrimonium, sed oppositum tenet communis cum *Avers.* l. 2. quia est apta consummare copulam de se aptam generationi, licet per accidens semen effluat: atque ideo docet *Sanch.* l. 1. d. 17. n. 22. tali etiam licitum esse usum Matrimonii.

795. §. 10. Quamvis rationabiliter dubitans de impedimento dirimente, secundum dicta n. 40 & 533., non possit inire Matrimonium, nisi soluto dubio. Et idem dicant *Sanch.* l. 7. d. 103. n. 10. & *Krim.* in dubio impotentia, propter periculum alteri irrogandi injuriam, tamen si alter præmoneatur & consentiat, docent *Palat.*

& Schild. tr. 6. n. 94. excipi hoc dubium de impotentia, nam conjuges dubii de impotentia, si per triennium frustra tentarint copulam, separantur, secundum dicenda à n. 803. & permittuntur inire aliud Matrimonium, in quo sperant se posse consummare, ergo idem licebit pro inuendo primo Matrimonio: Hinc *Dicasst.* De Bapt. di. 1. n. 208. docet, si spectatâ peritiâ Medicorum & experientis tantum fit probabile aliquem è contrahentibus habere corpus aptum ad generationem, licitè contrahere, nam imprimis quisque præsumitur naturaliter potens: neque per hoc putat agi contra religionem, cum Sacramentum vel actio sacra non ponatur, nisi ex suppositione validi contractus, ideòque non Sacramentum, sed solus contractus videatur exponi periculo nullitatis, contrahentes autem tantum se exponant periculo materialis fornicationis, cui etiam se licitè exponunt illi, qui contraxerunt Matrimonium, si postea superveniat dubium de impotentia. Deinde etiam non apparet, cur tales contrahentes peccarent contra charitatem vel justitiam vel ullam aliam virtutem: Ita ille, & sententiæ illi favent dicta n. 538. Estque præterea specialis ratio circa hoc impedimentum impotentia, 1. quia, ne conjugia sint plenissima incertitudine, sufficere debuit ad contrahendum spes consummandi Matrimonium, saltem post impotentiam temporalem, alioqui qui diu castissimè vixerunt, non audent contrahere, quia meritò dubitare possent, an futuri essent potentes necne. 2. Et præcipuè, quia cum pollutio & fornicatio sit illicita, hoc dubium aliter vinci non potest, quàm experiendo copulam in Matrimonio, hinc lex naturalis
vide-

videtur permittere tum iniri Matrimonium, & post initum Matrimonium lex positiva, ad experiendum, concedit triennium. Et qui hanc sententiam sequi vellet, deberet iudicare reddi practicè sufficienter certam per adductas rationes.

796. §. 11. Peccant Medici, qui volentes experiri in homine soluto potentiam vel impotentiam, ad partes genitales affundunt aquas calidas, aliaque medicamenta adhibent ad excitandos spiritus genitales, talis enim directa excitatio illicita est solutis: videtur tamen id posse permitti, si capiatur experientia in homine uxorato, quia cum huic liceat copula, etiam licet excitatio eorum spirituum, dummodo absit periculum pollutionis, *Gob. n. 448.*
797. §. 12. Si quis laboret impotentia temporali, & alteri parti nihil dicat de hoc vitio, putant *Sot. & Henric.* hanc deceptionem esse mortale, *Sanch. d. 92. n. 5.* dicit per se loquendo non esse mortale, imò nec veniale, si sit ad breve tempus, quia obligatio actus conjugalibus habet se uti precepta positiva, quæ non obligant semper pro semper, ergo satis est, quod redditurus sit, quando poterit, non diu post.
798. §. 13. Quando impotentia potest emendari sine periculo mortis vel gravis morbi, tenetur uxor, quæ v. g. nimis arcta est, admittere incisionem, aliisque remedia naturalia, quia hoc est necessarium ad copulam, ad quam fecit jus marito, *Sot. Lop. Sanch. l. 7. d. 82. n. 32. & d. 93. n. Boudevvins p. 2. q. 19. Sperell. n. 41. Consentit Krim. n. 1290.* si hujus vitii conscia contraxit cum ignorante illud, quia censetur decepisse: si autem non fuit conscia hujus suæ arctitudinis, dicitur

dicat non teneri, quia bonâ fide tradidit corpus, quale à natura habebat, nec videtur teneri ad subeundos quasi intolerabiles cruciatus, ideòque si ipsa talem incisionem permittere non vellet, valeret nihilominus Matrimonium, uti rectè cum communi *Zacch. & Bonac. contra Pontium & Dianam* p. 3. t. 4. R. 201. Et hæcenus dicta valent, quando ex parte mulieris nimis arctæ est defectus. E contrâ si ipsa disposita est, prout naturaliter esse debet mulier, sed ex parte viri sit defectus, quia hic habet membrum virile nimis crassum, rectè dicunt *Hurt. Dian. Krim.* aliique cum *Kugler* à n. 2057. non teneri pati incisionem multum molestant.

§. 14. *S. Th.* in 4. dist. 34. q. 1. a. 2. ad 5. ait: 799.
Si vir non possit implere carnalem actum cum virgine, & tamen possit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo instrumento possunt claustra pudoris frangi, & ei conjungi. Imò docet *Boudevvins* posse maritum etiam propriis digitis dilatare claustrum talis virginis à se ductæ in Matrimonium (quamvis contradicat *Sanch. d. 93. n. 39.*) hinc tale Matrimonium censei non debet invalidum, quidquid contradicant aliqui apud *Avers. f. 3.*

§. 15. Proposita est nobis hæc quæstio: an 800.
 nimia latitudo vasis muliebris faciat talem impotentiam, ut ab initio invalidet Matrimonium: sed remissimus ad Medicos & Chirurgo: id solum dicere potuimus, si latitudo antecesserit, nec depelli possit, & sit constans causa, cur semen viri non possit recipi vel retineri à fœmina, facit impotentiam, adeòque ab initio invalidat Matrimonium, quia ab initio non fuit apta generationi: si autem de aliquo horum dubium sit, conformiter ad *Cap. Laudabilem, Cap. Fraternita-*

ris Cap. Litteræ, De frigid. & malef. debere à pœ-
tis inspici & examinari talem mulierem, uti eti-
am notat Gob. tr. 9. n. 429. potestque de nimia
tali latitudine & arctitudine videri etiam Zue-
chias l. 3. tit. 1. q. 6.

801. §. 16. Putârunt aliqui Matrimonium tan-
tùm ratum dirimi per impotentiam semper du-
raturam, quæ contracto supervenit, v. g. si vir
fiat eunuchus: sed oppositum est certum ex Can.
Hi qui. 32. q. 7. & Can. *Si uxorem;* 32. q. 5. tum
enim solubile est ex concessione Christi, vel per
professionem religiosam, vel per dispensationem
Ecclesiæ, uti dictum est à n. 412. & quæ opponi
possunt, rectè solvant *Krim.* à n. 1277. *Kugl.* à n.
2076. *Aversf.* q. 13. f. 4. ubi rectè notat, si in her-
mophrodito superveniat impotentia ex muta-
tione sexûs, v. g. si priùs prævalebat in sexu fe-
mineo, & ideo contraxit ut mulier, postea au-
tem prævaleat sexus virilis, nec possit coire ut
mulier, sed tantùm ut vir, desinit Matrimoni-
um quamvis consummatum, sicuti desineret
per mortem, quia Matrimonium non stat inter
duos viros, hinc poterit uterque tanquam vir
copulari cum aliâ.

802. §. 17. Quando dubitatur, an impotentia
præcesserit, an supervenerit Matrimonio, putant
Sanch. d. 103. n. 4. *Henriq. Menochius, Laym. Regim.*
Mastr. n. 114. & alii præsumi posse, quòd præcesse-
rit; Idem sentit *Gob.* n. 432. & *Kugler* n. 2083. si
sit impotentia ex causis naturalibus, quia inapo-
tentia naturalis non solet ei obtingere, qui in
nativitate fuit capax, si verò sit ex maleficio, du-
bitat cum *Dicast.* putat tamen cum *Aversf.* q. 13. f.
4. & *Kugler* à n. 2084. etiam præsumi posse, quòd
præcesserit, quia sæpe ideo induitur, ut contra-
ha-

hentes postea cogantur dissolvere Matrimonium, ergo inducitur ante Matrimonium, alioquin non daret causam dissolutionis. Sed his meritis contradicunt *Abul. Hostiens. Abb. Sor. Silv. Angel. Bonac. Castrop. p. 3. §. 7.* qui putant tam de naturali, quam de accidentali ex maleficio præsumendum esse, quòd subsecuta sit: & consentit *Krim. n. 1295.* si dubium oriatur post aliquot annos à contracto Matrimonio, quia quisque præsumitur à natura potens, nisi probetur contrarium, ergo & præsumendum de valore Matrimonii: neque periculum est accedendi ad non suam, præsumet enim meritis esse suam: imò si cum alia contraheret, majus esset periculum, ne priore Matrimonio valente postea cognosceret non suam. Idem censet *Spor. n. 122. §. 4.* si sit ex maleficio, quia malefici sæpe quærunt tales conjuges totâ vitâ affligere: hinc infert *Schild. à n. 99.* non posse transferri ad secundas nuptias, neque in dubio, an impotentia talis accidentalis cœperit ante, an post Matrimonium, neque in dubio, an impotentia sit naturalis vel accidentalis: Hæ omnes sententiæ sunt probabiles: notat tamen *Avers.*; quòd argumentum illud: *in dubio præsumi debet pro valore Matrimonii,* non videatur habere locum in hoc casu, nam pro valore actûs præsumendum est, quando actus potest habere effectum suum, tale autem Matrimonium cum impotentia antecedente contractum non potest habere effectum suum, id est, exercitium copulæ, & consequenter non videtur pro eo præsumendum.

§. 18. Quamvis uterque fateatur impotentiam etiam post inchoatum experimentum triennii, *Sanch. d. 108. & De Luca De Matr. d. 9.* dicunt

Tom. VIII.

L1

cunt

cunt continuandum esse; *Avers.* q. 13. l. 5. dicit
 posse procedi ad sententiam separationis, si per
 inspectionem personarum peritarum simul cum
 confessione conjugum appareant signa proba-
 bilia impotentiae, quae superari non possit: con-
 sentiunt *Less.* in auct. v. *Matrimonium*, cas. 11. &
J. Sanch. d. 56. Rectè tamen notat *Panorm.* & *De*
Luca, quòd insinuavi n. 787. in fine, quando im-
 potentia est ex maleficio, maximè necessaria est
 triennii probatio absque potentia hoc tempus
 abbreviandi, tum enim non constat de perpetu-
 tate impotentiae, cum malitia dæmonis & ho-
 minum sit voluntaria, quae potest desinere, quid
 autem etiam post evolutum tempus triennii
 adhuc praequiratur, antequam ejusmodi con-
 juges separentur, videri potest ex Jure dedu-
 ctum apud *Sanch.* d. 108. ubi inter cætera dicit
 requiri juramentum viri, quòd seriò tentarit
 copulam, & mulieris, quòd etiam conata sit,
 nec impedièrit: item jurare debent ex parte cu-
 juslibet conjugis septem propinqui, vel his de-
 ficientibus septem vicini bonæ famæ, quòd cre-
 dant conjuges verum affirmare: hæc juramenta
 ex præscriptione consuetudinis fiunt super Cru-
 cem, cum ex Jure communi fieri deberent super
 Evangelia: & alterutro deficiente sententia pro
 dissolutione Matrimonii nulla est. Et quando
 constat Matrimonium non potuisse per trien-
 nium consummari, ordinariè postea amplius
 non possunt petere aut reddere debitum, quia
 tum censetur esse moralis cèrtitudo, quòd non
 superfit spes perficiendi copulam, ergo malè ten-
 tatur: Si tamen adhuc esset spes, possent perge-
 re, *Caj. Sanch.* l. 9. d. 17. à n. 20.

Objicies. Die uno ante triennium absolutum
 potest

potest peti debitum, ergo etiam die uno post illud, quia tum spes perficiendi copulam non est notabiliter minor. R. Dicitur potest, quod Jura tempus determinatum statuerint & iudicium de morali certitudine impotentiae definiverint ad tale tempus, ne homines exponerentur perplexitatibus: Alii dicunt, quod Ecclesia tunc dissolvat Matrimonium ratum, si forte fuit validum, attamen sub conditione, nisi postea innotescat fuisse potentiam. Sed, secundum dicta, supponi debet non esse amplius prudentem spem perficiendi copulam.

§. 19. Si quis post experientiam triennii iudicio Ecclesiae declaratus sit impotens respectu unius, ideoque absolutus sit ab illo Matrimonio, & postea deprehendatur fuisse potens, v. g. per fornicationem cum alia simili, quamvis altera pars aliud Matrimonium inivisset & consummasset, S. Th. in suppl. q. 58. a. 1. O. Sanch. l. 7. d. 99. Gob. tr. 9. n. 430. Boudevv. p. 2. q. 13. Kugler à n. 2109. absolute dicunt debere redire ad prius Matrimonium, quia jam innotescit fuisse validum: Contradicit absolute Pontius, l. 7. c. 65. n. 6. quia putat Ecclesiam pro tali casu dissolvisse Matrimonium illud tantum ratum: Avers. q. 13. f. 5. distinguit, & tenet cum prima sententia, si fuerit casus impotentiae naturalis, ita enim videtur decidi Cap. *Fraternitatis* De frigid. & malef. è contrà, si fuerit casus maleficium, oppositum videtur decidi Cap. fin. 33. q. 1. nam dicitur, *etiamsi possibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt*: Ratio insinuata est n. 790. quia maleficium, quod per media ordinaria auferri non potest, sed tantum per voluntatem maleficorum, habetur tanquam impedimentum.

Ll s

pedi-

pedimentum perpetuum, ergo sicuti, licet impedimentum de se perpetuum tolleretur per miraculum, non ideo ab initio valuisset Matrimonium, ita etiam hinc. Et ideo, si propter impotentiam ex maleficio separatio fit facta post triennium experientiae & alias probationes Juris, quamvis maleficiatus aliud Matrimonium ineat, ad quod fit potens, non est restituendus, quia frequenter contingit maleficia perpetua fieri ad causandam impotentiam respectu certae tantum personae & non omnium, *Sanch. l. 7. d. 91. Krim. n. 1311.* certum autem est, quod impotentia perpetua antecedens, etiam respectiva tantum, dirimat, uti habet communis cum *Kugler à n. 2097.*

805. §. 20. Si mulier de cujus impotentia dubitabatur, fuisset postmodum cognita à viro dissimili, v. g. juniore, aut habente corpus respectivè magis proportionatum, quamvis per copulam cum hoc ultimo reddita esset habilis etiam ad copulam cum primo, non ideo deberet reddi primo; ex eo enim non probatur, quod impotentia respectu prioris & alterius similis non fuerit perpetua, *Sanch. l. 7. d. 93. n. 12. Schild n. 98. Krim. n. 1293.*

806. §. 21. Si impotentia naturalis, quae iudicabatur esse perpetua, postea advertatur esse depulsa sine vitae periculo, sine miraculo, sine peccato, debet secundum dicta num. 804. rediri ad prius Matrimonium, etiam si bonâ fide initum & consummatum esset secundum, quia impotentia erat temporalis tantum, adeoque primum Matrimonium fuit & manet validum, secundum autem invalidum. Refertur quidem declaratio apud *Pignat. t. 1. conf. 148.* quae videtur

detur contraria, sed vel supponitur, quod mulier illa respectu primi tantum mariti fuit ob arstitudinem perpetuo impotens, vel dicendum, quod Ecclesia ex causis tum dispensarit in Matrimonio rato, secundum dicta à n. 414.

Q. 104. *Quam pœnam incurrat, qui contrahit sciens se habere impedimentum dirimens.* R. §. 1. De hoc ita statuitur *Clement. unica De consanguin.* Eos, qui scienter in gradibus consanguinitatis vel affinitatis constitutione canonicâ interdictis, aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur, nec non Religiosos & Moniales & Clericos in sacris Ordinibus constitutos Matrimonia contrahentes. . . . excommunicatio- nis sententia ipso facto decernimus subjacere. Et præcipitur locorum Ordinariis, ut tales denuncient, & donec satisfecerint, vitari curent. Ea tamen pœna, cum sit odiosa, non extenditur ad alia impedimenta præter expressa, uti cum aliis notant *Pont. Spor. Avers. q. 7. l. 5. Krim. n. 1239. & 1138.* incurritur autem pœna, quam vis Matrimonium non consummetur.

§. 2. Qui sic contraxit bonâ fide, sed re cognita manet in incestuoso vel sacrilego usu talis Matrimonii, non incurrit eam pœnam, quia imponitur contrahenti, & extendenda non est, *Krim. n. 1241.*

DUBIUM III.

809.

Quomodo Matrimonium invalidum sit revalidandum.

RESP. I. Si fuit invalidum propter consensum fictum, vel metu extortum, sive ex una sive ex utraque parte, potest revalidari per quodcunque signum veri & novi consensûs; quia si altera tantum pars fictè contraxit, con-

LI 3

sen-